

Carrer de la Creu

Balsareny

Ubicació

Comarca:	Bages
Lloc/Adreça:	Carrer del nucli antic de Balsareny
Emplaçament	Carrer de la Creu
Alçada:	327

Coordenades:

Latitud:	41.86336
Longitud:	1.87636
UTM Est (X):	406743
UTM Nord (Y):	4635216

Classificació

Número de fitxa	08018 - 198
Àmbit:	Patrimoni immoble
Tipologia	Conjunt arquitectònic
Estil / època:	Modern Contemporani Popular
Segle	XVI-XXI
Estat de conservació	Bo
Notes de conservació:	Algunes cases necessitarien manteniment, rehabilitació o restauració.
Protecció	Inexistent
Tipus de protecció:	Inexistent
Accés	Fàcil
Ús actual:	Residencial
Titularitat	Privada
Titular:	Propietaris diversos
Fitxes associades:	
<u>Creu del carrer de la Creu</u>	
Autoria de la fitxa	Jordi Piñero Subirana
Data de registre de la fitxa:	dj., 27/10/2022 - 11:33

Descripció

Carrer del nucli antic de Balsareny originat bàsicament als segles XVII i XVIII. Va des de la plaça de l'Ajuntament fins a la plaça Ricard Viñas o plaça de les Monges, on el vial continua amb el nom de carrer del Torrent. De traçat curvilini, el carrer consta actualment de cases força heterogènies, tant per tipologia com per època. Dues cases que conserven prou bé la tipologia originària dels segles XVII-XVIII, per bé que amb reformes posteriors, són les número 6 i 8. Força uniformes en base a dos eixos d'obertures, i amb les finestres emmarcades amb llindes i brancals de pedra picada. D'altres segueixen en major o menor mesura un model popular ja més propi del segle XIX, normalment amb planta baixa i dos pisos amb balcons. Un nombre important de cases han estat substancialment reformades els anys posteriors o bé construïdes de nou. Són interessants les façanes de les cases número 12 i 14, amb una decoració que incorpora elements d'influència vagament modernista.

A la bifurcació amb el carrer del Castell, on ara hi ha una creu que va ser construïda de nou l'any 2010, abans hi havia un dels portals del clos murallat. La creu que hi havia fora muralles, suposadament gòtica, és la que va donar nom al carrer. La part que segueix fou urbanitzada ja al segle XIX. A la banda de ponent hi destaca un edifici d'àmplies dimensions (número 26) que havia estat el Centre Parroquial, amb la seva antiga sala de teatre i cinema.

Una informació més específica sobre cada casa d'aquest carrer, així com el seu nom popular, es troben al llibre sobre onomàstica de Ramon Carreté (2010: 205).

Observacions:

Casa número 4, a la reixa: 1899; casa número 7: "Año 1859"; edifici del Centre Parroquial (número 26), reixa: "Año 1998".

Història

El poble de Balsareny va néixer a redós de l'església parroquial de Santa Maria, que es troba als peus del turó on s'aixeca el castell de Balsareny. El castell dominava el pas del camí ral de Manresa a Berga, que discorria a ponent del Llobregat. El lloc de Balsareny és documentat des de l'any 951 i l'església el 1009. Vora l'església hi havia algunes cases que formaven una sagrera (espai sota protecció sagrada), que es trobava on ara hi ha el carrer del Trull. Prop de l'església també hi havia dos masos: el mas Martí (posteriorment conegut com cal Sabala i can Torrents) i el mas Serra, que és posterior i estava situat on ara hi ha l'Ajuntament.

A finals del segle XVI el baró de Balsareny, Ferran Oliver, va començar a parcel·lar les seves possessions a la zona de l'església i la sagrera, i va concedir establiments perquè es construïssin més cases, de manera que es va anar constituint un incipient nucli urbà format per dos a tres carrers. Així van sorgir el carrer Vell (Àngel Guimerà), el carrer de la Creu i el carrer Nou (Sant Domènec). Aquest nucli quedava encerclat per una precària muralla que tenia dos accessos: el portal de Berga i el portal de Manresa.

A l'extrem del carrer de la Creu hi havia un dels portals, conegut com el portal de Berga o de la Creu. Estava situat al punt on fa cantonada amb el carrer de Sant Domènec o carrer Nou. Des de 1645 està documentada la denominació de carrer de la Creu, però sembla que abans es devia dir també carrer Major. Al segle XVIII el rector va fer un intent, no reeixit, per rebatejar-lo com a Carrer de la Creu de Santa Maria. Durant el període revolucionari de 1936 va passar a dir-se "carrer del 19 de juliol", i a la postguerra va

recuperar el seu nom tradicional, aleshores en castellà.

El nom del carrer ve del fet que, just a fora el portal, hi havia una placeta amb una creu de terme suposadament gòtica. Però fou destruïda el 1936 i no en queda cap record gràfic. L'any 1942 es va refer, situada just davant del Centre Parroquial. A mitjans dels anys 1960 el carrer encara era de terra, i llavors es va pavimentar. La creu actual s'hi construï l'any 2010 i és obra de mossèn Joan Bajona. Està situada uns metres més avall, al punt de confluència amb el carrer Castell.

Al segle XIX el carrer es va prolongar cap a la plaça Ricard Viñas, popularment dita de les Monges perquè hi havia el col·legi de les monges dominiques.

Bibliografia

CARRETÉ PARERA, Ramon; BENÉITEZ, Vicenç (2002). *Balsareny: història en imatges (1897-1975)*. Col·lecció Fotografia històrica, 12. Angle Editorial; Centre d'Estudis del Bages, Manresa, p. 15, 53, 64, 65.

CARRETÉ PARERA, Ramon (2010). *Noms de lloc, de casa i de persona de Balsareny*. Institut Cartogràfic de Catalunya, Barcelona, p. 118-119, 205-218.

SERRA SALA, Joan. M. (1988). "Balsareny", *Història del Bages*, vol. 1. Parcir Edicions Selectes, Manresa, p. 141.

SERRA SALA, Joan M.; CARRETÉ PARERA, Ramon (2005). *Balsareny, ahir i avui*. Ajuntament de Balsareny, p. 37-39.

